

The author of the article has provided theoretical foundations and has studied internal structure of the adaptation process, has revealed the procedure and results of the study to verify the reliability and validity of the methodology, has obtained the average standard indicators for the general sampling, has defined new standardized test norms. The results of the study proved the diagnostic verification of the stated questionnaire and the possibility of its use for the purpose of psychological selection of the personnel of the National Police of Ukraine.

Keywords: professional psychological recruitment (selection), Ukrainian adaptation, psychodiagnostic methods, reliability, validity, average standard indicators, standardized test norms.

УДК 159.9

І. В. КЛИМЕНКО,

кандидат психологічних наук,
начальник Департаменту кадрового забезпечення
Національної поліції України (м. Київ)

МОДЕЛЬ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРЕДИКТОР ЇЇ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Розглянуто психологічне забезпечення службової діяльності працівників поліції як технологію (сукупність форм, методів, прийомів, алгоритмів) пошуку, вивчення, створення, збереження, підтримки й відновлення психологічного ресурсу особистості, необхідного для її ефективного виконання. Психологічне забезпечення професійної діяльності працівника поліції визначено як цілеспрямовану, науково обґрунтовану, організовану трансформацію психологічного ресурсу особистості з потенційного стану в актуальний. Зазначено, що модельний підхід до дослідження психологічних аспектів службової діяльності дозволяє виділити та піддати аналізу, оцінюванню та корекції всі найважливіші психологічні явища, характерні для вирішення службових завдань. Наголошено, що без моделювання психологічної феноменології видів службової діяльності неможливо створити ефективні системи її психологічного забезпечення.

Ключові слова: предиктор, службова діяльність, модель, психологічне забезпечення, працівник поліції.

Klymenko, I.V. (2017) "Model of official activities as a predictor of its psychological provision" ["Model sluzhbovoi diialnosti yak predyktor yii psykholohichnoho zabezpechennia"], *Pravo i Bezpeka*, No. 3, pp. 133–139

Актуальність. Перед Національною поліцією України, яка формується та розвивається у складних умовах соціально й економічно нестабільного суспільства, стоять складні завдання забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку. Успішність виконання цих завдань залежить перш за все від злагодженої роботи всіх її ланок – від вищого керівництва до кожного патрульного й дільничного офіцера. Тільки серйозна професійна та психологічна підготовка кадрів може забезпечити задоволення серйозних запитів суспільства до правоохоронної галузі. Усе вищесказане актуалізує питання професійної підготовки правоохоронців. Сьогодні замало забезпечити поліцейського знанням законів і хорошою фізичною формою. Вирішення проблеми підготовки майбутніх поліцейських до успішного здійснення професійної діяльності вимагає її спрямування на розвиток певних індивідуальних якостей особистості, на забезпечення засобами адаптації до швидких змін у соціальному середовищі, на засвоєння

технологій і прийомів обробки значних обсягів інформації тощо. Психологічними новоутвореннями в особистості поліцейського мають стати креативність мислення, раціональність поведінки, готовність іти на виважений ризик і почуття особистої відповідальності, вміння адаптуватися до швидкоплинних змін, психологічна стійкість, готовність до психічних перевантажень і стресових ситуацій та вміння з них виходити.

Наявний розрив між запитами суспільства, які вимагають від поліцейського певної сукупності сформованих професійних та особистісних компетенцій, і можливостями професійної підготовки, яка за інерцією все ще перебуває під впливом уніфікованої пострадянської системи підготовки фахівців, робить актуальними впровадження та використання в процесі професійної підготовки нових досягнень у галузі практичної психології, зокрема створення системи спеціалізованої психологічної підтримки та допомоги особистості.

Метою нашої роботи став розгляд концептуальних засад проектування професійної діяльності

працівників поліції як предиктора створення системи її психологічного забезпечення.

Стан дослідження. Аналіз сучасних підходів до організації психологічного забезпечення різних завдань службової діяльності показує, що іноді вони будуються на основі аналогії (досвіду вирішення схожих завдань), підбору (вибору релевантних конкретному завданню заходів із загального переліку напрямів психологічного забезпечення) та припущення (виходячи з уявлень про те, які заходи сприятимуть підвищенню ефективності вирішення завдання).

На нашу думку, такі підходи є фрагментарними й безсистемними, а їх застосування призводить до збіднення змісту, напрямків і технологій психологічного забезпечення. Іноді пропускаються найважливіші психологічні чинники ефективності службової діяльності.

Так, О. Г. Караяні акцентує увагу на певних деталях службової діяльності, які упускаються у процесі професійної підготовки. Він зазначає, що, наприклад, «під час організації психологічного забезпечення службової діяльності в умовах екстремально низьких температур працівники не завжди навчаються способам виявлення ознак замерзання у себе й товаришів по службі, наданню психологічної допомоги, прийомам теплокорекційного тренінгу. У процесі виконання завдань в нічних умовах недооцінюється важливість формування у співробітників навичок підвищення якості нічного зору, ведення оперативних дій у темряві, ефективного використання слухового й нюхового аналізаторів» [1, с. 202].

Недостатньо уваги під час організації психологічного забезпечення службової діяльності приділяється питанням психологічних і бойових якостей злочинців, їх актуальним психічним станам та характеристикам населення, яке проживає в районі виконання завдання. Ігнорування таких та інших важливих аспектів психологічної реальності вирішення службових завдань істотно знижує ефективність їх психологічного забезпечення. Вирішення цієї проблеми лежить у площині здійснення моделювання службової діяльності у контексті її психологічного забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Психологічна робота здійснюється на двох рівнях: на рівні розуміння психологічних явищ і рівні управління психологічними явищами [2, с. 88]. На першому рівні конкретне психологічне явище виділяється з цілісної реальності, описується за допомогою психологічних термінів, називається, класифікується, пояснюється та подається у вигляді моделі. На другому рівні воно підда-

ється цілеспрямованій корекції. Спроби управління тим чи іншим психологічним явищем без попередньої побудови його моделі є профанацією [1, с. 83].

«Як правило, – пише О. О. Євдокімова, – під “моделлю” розуміється система об’єктів або знаків, що відтворює деякі істотні властивості системи-оригіналу; матеріальна або ідеальна система (знакова, концептуальна), яка опосередковано відображає систему чинників, що відтворюють, імітують об’єкт на різних рівнях його організації, самоорганізації та розвитку» [3, с. 96]. Використовуючи цю загальну дефініцію, можна дати визначення психологічній моделі службової діяльності працівників поліції. Вона являє собою уявний образ (аналог, своєрідну карту) психічних процесів і явищ, що мають місце в конкретній службовій діяльності.

Модель характеризують як спрощений аналіз об’єкта, функціонування якого є подібним до функціонування реального об’єкта. У процесі моделювання іноді доводиться відкидати низку параметрів, які треба враховувати на практиці [4, с. 114].

Професійна підготовка повинна стати одним із найважливіших етапів у загальній системі заходів щодо забезпечення професійної надійності сучасних правоохоронців. Поняття «модель спеціаліста» й «модель професійної діяльності фахівця» перебувають у тісному взаємозв’язку [4, с. 116].

Розробка моделі професійної діяльності фахівця передбачає низку етапів. Так, О. С. Пономарьов виділяє п’ять етапів моделювання.

На першому етапі визначаються професійні функції, типові завдання діяльності фахівця та вміння, необхідні для їх виконання.

На другому етапі проводиться системний аналіз функцій, що виконуються фахівцем у межах його професійної діяльності, й типових завдань, які складають її зміст. На підставі цього аналізу визначається фактична структура праці фахівця. Вона охоплює продукт праці, тобто її кінцевий результат, предмет, на який спрямовано працю, засоби, способи та умови професійної діяльності.

На третьому етапі визначаються основні функції в загальній структурі професійної діяльності спеціаліста.

На четвертому етапі згідно з результатами аналізу структури професійної діяльності фахівця, сукупності предметів його праці та професійних функцій складають перелік типових завдань для спеціаліста.

П’ятий етап розробки моделі професійної діяльності фахівця полягає у систематизації

отриманої інформації й оформленні зазначеної моделі у текстовому та графічному вигляді [5, с. 28].

Отже, модель професійної діяльності спеціаліста є одним із джерел змісту його професійної підготовки, що має велике значення для ефективної організації та реалізації всього навчального процесу.

Службова діяльність, як і будь-яка інша професійна діяльність, являє собою багатопланову, різноманітну реальність, що може проявлятися у різних іпостасях. Так, оперативнорозшукова, бойова, охоронна, пенітенціарна, рятувальна та інші діяльності значною мірою різняться за психологічними умовами їх здійснення. Відповідно, і зміст психологічної моделі кожного виду діяльності матиме якісну специфіку. Наприклад, з огляду на те, що службова діяльність працівника поліції – це головним чином безпосередня або опосередкована (через документи, технічні засоби) взаємодія з різними (індивідуальними або груповими) партнерами (підлеглими, керівниками, колегами, підозрюваними, злочинцями, постраждалими, свідками тощо), то для побудови психологічної моделі можна скористатися розробленою у психології моделлю взаємодії [6].

Використовуючи цю дещо вдосконалену структурно-логічну схему, можна уявити психологічну модель службової діяльності, яка містить у собі такі елементи.

1. Предмет взаємодії (мотив діяльності кожної сторони). Системоутворюючим елементом психологічної моделі професійної діяльності є її предмет – діючий мотив. Під час розшуку й затримання злочинця предметом взаємодії є воля протиборчих сторін. Мета оперативного працівника – зломити волю злочинця до опору, підкорити її вимогам правових норм, забезпечити його необхідну поведінку. Мета злочинця – протистояти волі оперативного працівника, змусити його відмовитися від виконання своїх функціональних обов'язків або істотно знизити ефективність його діяльності. Під час взаємодії з товаришами по службі предметом виступає взаєморозуміння партнерів. Предмет визначає якісно-кількісні параметри всіх інших елементів моделі.

2. Взаємодіючі сторони – комуніканти (партнери, опоненти, супротивники) із сформованим у них ресурсом взаємодії (образи ситуації взаємодії, установки, цілі, мотиви, емоційний настрій, навички ефективних дій у різних ситуаціях, психофізіологічні можливості, рівні професіоналізму). Наявність сильної мотивації визначає настрій і силу волі сторони до оволо-

діння предметом взаємодії. Від професіоналізму залежать ступінь психофізіологічної залученості правоохоронця в ситуацію професійної діяльності, її «психофізіологічна ціна». Якісно-кількісна характеристика взаємодіючих сторін визначає вибір засобів і методів взаємодії й вимоги до групових характеристик і статусу партнерів по взаємодії. Так, протиборство з високомотивованим, професійно підготовленим, налаштованим на боротьбу злочинцем вимагає іноді не лише аналогічних психологічних кондицій правоохоронця, але й ефективної професійної взаємодії з товаришами по службі.

3. Групові психологічні феномени – групові думки, настрої та традиції, що впливають на досягнення мети взаємодії, сумісність, згуртованість та авторитетність керівництва взаємодіючих сторін. Усі ці психологічні за своєю суттю феномени так чи інакше є включеними у предмет взаємодії. Тому нерідко, наприклад для припинення протиправної діяльності злочинної групи, треба порушити її згуртованість, підірвати авторитет «ватажка», зруйнувати кримінальні традиції. Службова діяльність поліцейського – діяльність колективна. Від ступеня психологічної сумісності, згуртованості та взаємодопомоги співробітників, від колективного настрою значною мірою залежить успішність вирішення службових завдань.

4. Способи дій – стратегії, тактика, форми, види та прийоми взаємодії сторін. Залежно від характеристик предмета взаємодії та взаємодіючих сторін ними можуть використовуватися такі способи дій, як співпраця, протиборство (конкуренція), згода (консенсус), підпорядкування й уникнення.

5. Засоби взаємодії – вербальні та невербальні комунікативні засоби, засоби рукопашного бою, бойова зброя, спеціальна техніка та ін. Ідеальною є ситуація, коли співробітник досягає мети службової діяльності з використанням виключно комунікативних засобів (вербальних або невербальних). Це вимагає високого мистецтва спілкування.

6. Середовище діяльності – сукупність умов взаємодії, що поділяються на оперативні (специфіка оперативної ситуації – захоплення злочинця, звільнення заручників тощо), соціальні (стан громадської та групової думки, настрої, згуртованість тощо), ергономічні (природно-географічні, погодно-кліматичні та техніко-технологічні умови виконання службового завдання).

Таким чином, у структурному плані психологічна модель службової діяльності складається з якісно різних феноменів, які безпосередньо чи опосередковано впливають на психіку

працівників поліції. Однак проста сукупність цих феноменів не може бути названа моделлю.

У функціональному розумінні психологічна модель службової діяльності має такі властивості. По-перше, вона повинна відображати сукупність усіх психічних явищ, що існують у реальній службовій діяльності. Під час планування психологічного забезпечення службової діяльності необхідно враховувати стан, бачити динаміку підготовки й планувати оптимізацію кожного елемента її психологічної моделі.

По-друге, модель повинна відображати характер взаємозв'язків психічних явищ у службовій діяльності – зміна одного тягне за собою зміну всіх інших. Наприклад, стан громадської думки щодо правоохоронної або злочинної діяльності здатен вплинути на способи дій і психологічний стан особового складу тощо. Таким же чином застосування злочинцями особливо жорстоких способів вчинення правопорушень або їх спрямованість проти дітей можуть докорінно змінити громадську думку про злочинність, про допустимі способи й засоби боротьби з нею. Захоплення терористами зброї тягне за собою зміну тактики дій особового складу, використання спеціальних засобів захисту, специфічних станів психіки співробітників і відносин між ними. Застосування бандитами тактики засідок обумовлює вибір зброї, спеціальну психологічну підготовку співробітників тощо. Психологічне роз'єднання в злочинній групі дозволяє учасникам переговорів вирішити службове завдання переважно комунікативними засобами без використання спеціальної техніки та спецзасобів.

Зі сказаного випливає положення про те, що впливати на перебіг і результат службової діяльності можна шляхом зміни якісного стану будь-якого з елементів моделі. Тобто в кожному елементі службової моделі потенційно міститься психологічний ресурс вирішення конкретного завдання [6]. Навіть супротивник (злочинець, терорист) може стати ресурсом ефективної діяльності, коли він психологічно виснажений, пригнічений, дезорієнтований, дезорганізований. У зв'язку з цим мистецтво психологів, керівників і працівників поліції полягає в тому, щоб перевести психологічний ресурс із потенційного стану в актуальний.

По-третє, модель дозволяє прогнозувати динаміку змін кожного елемента в процесі професійної діяльності. Володіння інформацією щодо зміни того чи іншого елемента моделі дозволяє передбачати характер, силу та спрямованість зміни інших елементів. Наприклад, посилення роз'єднаності в злочинному середо-

вищі може служити підставою для припущення про можливу активізацію злочинців, посилення агресивності та жорстокості індивідуальних злочинів.

По-четверте, модель дозволяє створювати дієві системи психологічного забезпечення професійної діяльності особового складу поліції. Її використання надає можливість на практиці здійснити системний підхід до планування службової діяльності співробітників: здійснювати комплексне оцінювання професійних ситуацій, враховувати актуальний стан кожного елемента, чинити вплив на предмет службової діяльності з різних боків.

Виокремлені нами елементи психологічної моделі службової діяльності поліцейських, безумовно, є дуже важливими, але занадто великими й загальними для практичного використання в системі її психологічного забезпечення. Їх операціоналізація може бути досягнута шляхом розкладання кожної складової моделі на елементи, доступні для вимірювання, оцінювання та зміни. Цього можна досягти шляхом виділення чинників (причин, рушійних сил, важливих обставин), що визначають активність співробітників під час виконання службових завдань і більш детально характеризують кожну складову психологічної моделі службової діяльності.

Презентована психологічна модель службової діяльності дозволяє виділити такі групи чинників:

а) оперативні чинники: вид взаємодії з опонентами (співпраця, протиборство, консенсус, підпорядкування, уникнення); види та способи дій (переговори, зіткнення, засідка тощо); вид використовуваних засобів взаємодії (комунікативні, спеціальні, зброя, спецзасоби); наявність фактів або загрози насильства, загибелі та поранень людей; тривалість безперервної участі у виконанні завдань службової діяльності; виконання завдань у відриві від основних сил; наявність інформаційно-психологічного протиборства;

б) ергономічні фактори: природно-географічні (місто, гори, степ, ліс тощо), погодно-кліматичні (спека, холод, опади), техніко-технологічні (нестерпний шум, вібрація, запахи, вплив хімічних речовин тощо);

в) соціальні фактори: ставлення населення в районі виконання завдання до правоохоронної діяльності до та протиправної діяльності (до контрабанди у прикордонних районах, до незаконного видобутку бурштину у Сумській області та ін.), згуртованість протиборчих груп, авторитетність керівництва протиборчих груп;

г) психофізіологічні чинники: надмірне фізичне напруження, дистрес; втома; монотонія; брак сну та відпочинку; сенсорна депривація; голод, спрага; біль;

г) психологічні чинники: психологічна готовність до виконання службових завдань і психологічна стійкість до стрес-факторів службової діяльності; обидві ці змінні складаються з тих самих компонентів, але перебувають у різних ієрархічних відносинах [7].

Основними їх характеристиками є такі рівні:

1) когнітивний (знання особливостей індивідуальної та групової психології протиборчої сторони, її сильних і слабких сторін, звичні паттерни й схеми дій; уявлення про соціальне тло й обставини виконання завдання; знання того, яке завдання, у взаємодії з ким, у якій послідовності, в якому часовому інтервалі, за допомогою яких засобів виконувати тощо);

2) мотиваційний (наявність широких соціальних, колективно-групових та індивідуальних мотивів якісного виконання завдання);

3) емоційно-вольовий (настрій на виконання завдання, вольові емоційні стани, вміння співробітників надавати взаємну психологічну підтримку, володіння працівниками прийомами емоційно-вольової саморегуляції);

4) операційний (майстерне володіння зброєю та спецтехнікою, прийомами рукопашного бою тощо).

Рівень сформованості у співробітників первинних психологічних якостей виступає своєрідним «фільтром», крізь який здійснюється вплив на їх поведінку всіх перерахованих вище факторів. Саме від стану психічної готовності та стійкості залежить характер реакції правоохоронця на вторинні психологічні чинники: небезпека для власного життя (здоров'я) й життя (здоров'я) близьких людей; новизна, несподіванка, раптовість настання екстремальної ситуації; участь у жорсткому насильстві щодо супротивника; вкрай висока відповідальність за результати своєї діяльності; суперечливість, гострий брак або надмірний надлишок життєво важливої інформації, поєднання декількох видів діяльності, гранично високий темп роботи.

Перераховані фактори, що впливають із психологічної моделі службової діяльності, визначають рівень активності й успішності дій співробітників правоохоронних органів. Так, тривале перебування в несприятливих кліматичних умовах сприяє зростанню соматичних і психічних розладів. Екстремальні природні умови, діяльність у яких супроводжується виснаженням компенсаторних ресурсів, збільшують ризик виникнення психічних порушень.

У результаті відзначаються розлади функціональних систем організму, що забезпечують теплову регуляцію, виснаження водно-сольових ресурсів, зниження фізичної працездатності і психофізіологічних можливостей.

Недостатній і неякісний сон в умовах інтенсивної службової діяльності – головна причина виникнення деструктивного стресу. У напруженій оперативній обстановці працівникам іноді доводиться спати не більше 2–3 годин на добу. Порушення природних ритмів сну в нічний період, особливо з 2.00 до 6.00 години, коли сон найбільш глибокий, значно знижує здатність людини думати й діяти. Згідно з дослідженнями, проведеними в США та Великобританії, відсутність сну протягом 48 годин і більше практично повністю деморалізує людей, які починають страждати на психічні відхилення, зокрема, на слухові та зорові галюцинації. При цьому страждають пам'ять і здатність до прийняття рішень, підвищується занепокоєння, порушуються біоритми організму.

Керівники всіх рівнів і психологи повинні передбачити специфіку впливу факторів службової діяльності на поведінку співробітників і прагнути надати їм позитивного мобілізуючого характеру. Оперативні, соціальні, ергономічні, фізіологічні та психологічні чинники активності працівників поліції діють у різний час із різною силою та в різних комбінаціях. Небезпечна для життя обстановка буде по-різному сприйматися працівниками, які діють у колективах, що відрізняються громадською думкою й настроєм, що мають різний досвід службової діяльності тощо. Очевидно, що якщо працівник знає звички й тактичні схеми дій злочинців і набір їхніх хитрощів, то вони не стануть для нього несподіваними або новими. А це означає, що не буде місця подиву, інформаційним перевантаженням і недовантаженням, і як наслідок ситуація не буде відчуватися як надмірно небезпечна. Перелічені фактори можуть бути як непереборною перешкодою на шляху правоохоронця та причиною його психотравматизації, так і психологічним ресурсом, що розширює його можливості. Наприклад, дії в нічних умовах для правоохоронця з поганою нічною підготовкою можуть бути справжньою драмою, а для майстра нічних дій – умовою психологічної переваги над злочинцями.

Психологія не обмежується виявленням закономірностей функціонування психіки правоохоронця в умовах службової діяльності. Вона бачить свою місію в тому, щоб розробити технологію застосування вироблених наукових рекомендацій у практиці вирішення службових

завдань у різних галузях психології (юридичній, психології праці, військовій, спортивній психології, психології оперативно-розшукової діяльності тощо). Установлено, що, по-перше, ті ж самі люди, що попервах мають однаковий рівень психологічної готовності до діяльності та психологічної стійкості до стрес-факторів цієї діяльності, матимуть різне психологічне навантаження й різні психологічні можливості вирішення різних завдань. По-друге, на психологічний стан людей, а отже і на їх активність можна впливати як безпосередньо, так і опосередковано (через середовище і діяльність); по-третє, психологічне забезпечення діяльності не може зводитися тільки до формування психологічних і професійних якостей фахівців.

Отже, ефективності вирішення службової діяльності можна досягти такими різними способами: а) шляхом оптимізації психологічних можливостей співробітників (психологічної та професійної підготовки тощо); б) шляхом сприятливої зміни середовища (формування громадської думки та позитивного ставлення населення до оперативних дій, раціональна розстановка співробітників на різних етапах виконання службових завдань тощо); в) шляхом вибору найбільш адекватного для конкретних умов виду впливу на злочинців (психологічний, інформаційний, вогневий, спеціальний та ін.).

Висновки. Викладені вище положення дозволяють визначити психологічне забезпечення службової діяльності як технологію (сукуп-

ність форм, методів, прийомів, алгоритмів) пошуку, вивчення, створення, збереження, підтримки й відновлення психологічного ресурсу, необхідного для її ефективного виконання. За своєю суттю психологічне забезпечення являє собою цілеспрямовану, науково обґрунтовану, організовану трансформацію психологічного ресурсу зі стану потенційного в актуальний. Таке розуміння психологічного забезпечення націлює керівників та психологів силових структур і підрозділів під час підготовки до виконання службових завдань уявляти психологічну модель майбутньої діяльності, уважно аналізувати психологічні аспекти кожного її елемента й вести цілеспрямований пошук психологічних ресурсів у кожному з них, планувати та здійснювати «багатоканальний» вплив на всі елементи моделі в інтересах досягнення поставленої мети. Таким чином, модельний підхід до дослідження психологічних аспектів службової діяльності дозволяє виділити й піддати аналізу, оцінюванню та в подальшому корекції всі найважливіші психологічні явища, характерні для вирішення службових завдань. Без моделювання психологічної феноменології службової діяльності не можна створювати ефективні системи її психологічного забезпечення. Керівники поліції та психологи, плануючи будь-який захід психологічного забезпечення, мають обґрунтовувати його з використанням психологічної моделі конкретного виду службової діяльності.

Список бібліографічних посилань

1. Караяни А. Г., Сыромятников И. В. Прикладная военная психология. СПб. : Питер, 2006. 480 с.
2. Бархаев Б. П., Сыромятников И. В. Введение в профессию: от социальной роли к профессиональной субъектности. М. : Воен. ун-т, 2003. 171 с.
3. Євдокімова О. О. Психологічна служба : навч.-метод. посіб. Харків : Вид.-полігр. центр ХНУРЕ, 2012. 122 с.
4. Корнешук В. В. Моделювання в системі підготовки професійно надійного спеціаліста: теоретичний аспект. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. 2008. Вип. 14. С. 113–117.
5. Пономарьов О. С. Модель професійної діяльності фахівця : текст лекцій. Харків : НТУ «ХП», 2006. 36 с.
6. Караяни А. Г. Теоретические основы психологического обеспечения служебной деятельности. *Юридическая психология*. 2013. № 3. С. 22–26.
7. Корчемный П. А. Военная психология : учеб. М. : Изд-во ОВЛ, 2005. 215 с.
8. Литвинцев С. В., Снедков Е. В., Резник А. М. Боевая психическая травма : руководство для врачей. М. : Медицина, 2005. 432 с.

Надійшла до редколегії 11.11.2017

КЛИМЕНКО И. В. МОДЕЛЬ СЛУЖЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК ПРЕДИКТОР ЕЁ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

Рассмотрено психологическое обеспечение служебной деятельности работников полиции как технология (совокупность форм, методов, приёмов, алгоритмов) поиска, изучения, создания, сохранения, поддержки и возобновления психологического ресурса личности, необходимого для её эффективного выполнения. Психологическое обеспечение профессиональной деятельности работника полиции определено как целенаправленную, научно обоснованную, организованную трансформацию психологического ресурса личности из потенциального состояния в актуальное. Отмечено, что модельный подход к исследованию психологических аспектов служебной деятельности позволяет выделить и подвергнуть анализу, оценке и коррекции все

важнейшие психологические явления, характерные для решения служебных задач. Подчёркнуто, что без моделирования психологической феноменологии видов служебной деятельности невозможно создать эффективные системы её психологического обеспечения.

Ключевые слова: предиктор, служебная деятельность, модель, психологическое обеспечение, работник полиции.

KLYMENKO I. V. MODEL OF OFFICIAL ACTIVITIES AS A PREDICTOR OF ITS PSYCHOLOGICAL PROVISION

The author has studied the psychological provision of the police officers' official activities as a technology (a set of forms, methods, techniques, algorithms) for the search, study, creation, preservation, support and restoration of the psychological resource of an individual necessary for the effective implementation.

Under the model the author of the article refers to a system of objects or signs, which reproduces some essential properties of the original system; material or ideal system (symbolic, conceptual), which indirectly reflects the system of factors that reproduce, simulate the object at different levels of its organization, self-organization and development. It has been noted that the model approach to the study of psychological aspects of official activities allows to distinguish and analyze, evaluate and correct all the most important psychological phenomena, typical for the solution of official tasks. Official activities, like any other professional activities, are a multi-layered, diverse reality, which can be manifested in different hypostases. Thus, operative and search, combat, guarding, penitentiary, rescue and other activities differ to a large extent in psychological conditions for their implementation. Accordingly, the content of the psychological model of each type of activities will have qualitative specificity.

The model allows to create effective systems of psychological provision of professional activity of the police personnel. Its usage provides the opportunity to implement in practice a systematic approach in planning employees' official activities: to carry out a comprehensive assessment of professional situations, to take into account the relevant state of each element, to influence the object of official activities from different sides, etc. It has been emphasized that without simulating the psychological phenomenology of different types of official activities, it is impossible to create effective systems of its psychological provision.

Keywords: predictor, official activities, model, psychological provision, police officer.

УДК 159.9:351.74(477)

Н. Е. МІЛОРАДОВА,

кандидат психологічних наук, доцент,

професор кафедри педагогіки та психології факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-0716-9736>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ РІЗНИХ ЕТАПІВ ПРОФЕСІОГЕНЕЗУ ПРАВООХОРОНЦІВ

Розглянуто мету, завдання та сутність психологічного супроводу професіогенезу правоохоронців. Проаналізовано концептуальні засади здійснення заходів у межах діагностичного, профілактичного та корекційного напрямків психологічного супроводу довузівського, вузівського та післявузівського етапів професійного розвитку правоохоронців. Наголошено, що врахування проаналізованих особливостей сприяє гармонійному, збалансованому процесу професійного становлення, результатом якого є високий рівень професіоналізму.

Ключові слова: психологічний супровід, професіогенез, правоохоронці, етапи професіогенезу правоохоронців.

Miloradova, N.E. (2017), "Conceptual principles of psychological support of different stages of the professional genesis of law enforcement officers" ["Konseptualni zasady psykhologichnoho suprovodu riznykh etapiv profesiohenezu pravookhorontsiv"], *Pravo i Bezpeka*, No. 3, pp. 139–144.

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних завдань сьогодення є формування висококваліфікованої особистості, професіонала-фахівця. У наукових дослідженнях, присвяче-

них проблемі професійного розвитку працівників правоохоронної сфери, зазначається, що основу психосоціального розвитку правоохоронця становить розвиток його особистості,